

BIBFRAME Workshop in Europe

7th Annual Meeting, 19-20 September 2023

KBR Royal Library of Belgium, Brusel, Belgie, https://www.bfwe.eu/brussels_2023

V září 2023 jsem měla možnost se na základě podpory Asociace knihoven vysokých škol osobně zúčastnit evropského workshopu k tématu formátu propojených dat BIBFRAME a jeho implementace v knihovnách v Evropě. BIBFRAME workshop se koná každoročně od roku 2017. Tentokrát jej hostila Královská knihovna v Belgii, která sídlí přímo v centru Bruselu.

Workshopu se účastnili zástupci jak evropských, tak i amerických či kanadských knihoven, které mají s implementací formátu

BIBFRAME již bohaté zkušenosti. Přednášky, prezentace i intenzivní diskusní kulaté stoly workshopu nabídl komplexní pohled na (možná velmi blízkou) budoucnost knihovnických dat (i v rámci České republiky) a jejich možnosti sdílení napříč kontinenty.

Kvalitu workshopu zajistila organizační skupina sestávající z významných protagonistů formátu BIBFRAME, kteří k tématu píšou jak odborné studie, tak i propojená data ve formátu BIBFRAME implementují prakticky ve svých institucích (Harriet Agaard ze Švédské Národní knihovny, Michele Casalini z Casalini Libri a mluvčí projektu Share-VDE, Matias Frosterus, manažer informačních systémů z Finské Národní knihovny, Reinhold Heuvelmann z Německé národní knihovny, Hannes Lowagie z Královské knihovny v Belgii, Sally H. McCallum z Knihovny Kongresu, Nancy Lorimer ze Stanford University a zástupkyně LD4P, Bjarge Vestli z Národní knihovny v Norsku).

Úterý -- 19.9.2023

Úterní program byl rozdělen na dopolední část, která se věnovala aktuálním novinkám v implementaci BIBFRAME v jednotlivých knihovnách a odpolední část, která s názvem od teorie k praxi obsahovala přednášky týkající se nejrůznějších detailů v oblasti implementace BIBFRAME a aplikace modelu BIBFRAME.

I když se workshop snaží soustředit na evropský kontinent, program z velké části zajistili zástupci amerických a kanadských knihoven. Všemi očekávané a zásadní informace přinesla prezentace Sally McCallum (ředitelka kanceláře pro rozvoj spolupráce a standardů v rámci Knihovny Kongresu). Knihovna Kongresu plánuje přechod na novou knihovní platformu Folio s oporou firmy EBSCO. Na základě přímé zpětné vazby od svých katalogizátorů (knihovna má cca 300 katalogizátorů) aktualizuje a rozvíjí funkcionality editoru pro propojená data Marva a připravuje jeho implementaci do platformy Folio tak, aby bylo možné v rámci Folia přímo s propojenými daty pracovat. Část katalogizátorů knihovny již nativně zpracovává zdroje editorem Marva, část stále pracuje v marcovském prostředí ve stávajícím systému Voyager. Knihovna zajišťuje vzájemnou konverzi dat ve formátu MARC 21 a BIBFRAME pro své potřeby i pro potřeby jiných knihoven.

Významným projektem vedeným knihovnou Casalini Libri je projekt Share-VDE. Novinky v této oblasti přinesl sám ředitel knihovny a mluvčí projektu Share-VDE Michele Casalini. Casalini Libri je jedním z nejdůležitějších hybatelů a podporovatelů též samotného workshopu Bibframe Workshop in Europe. Projekt Share-VDE (<https://www.svde.org/>) spojuje bibliografické a autoritní báze a ukazuje možnosti sdílení vyhledávacího prostředí založeném na propojených datech. Komunita sdílející svá data zahrnuje nyní více než 30 institucí.

Švédská národní knihovna je jednou z prvních knihoven v Evropě, která formát propojených dat začala implementovat do svých procesů a zpracování. Zástupci této knihovny vystupují na workshopu pravidelně. Tentokrát vystoupil Andreas Andersson s tématem možností klastrování a propojování záznamů děl a jejich instancí na příkladu významných děl švédské literatury. V knihovně pracují s propojenými daty od roku 2018.

Z odpoledního programu bych vyzdvihla mj. příspěvek týkající se možností zpracování vzácných dokumentů (starých tisků a rukopisů) ve formátu pro propojená data pomocí editoru Sinopia. Pracovní skupina pro vzácné dokumenty v rámci projektu LD4P v současnosti pracuje na tvorbě šablon v editoru Sinopia. Šablony obsahují prvky z rozšířené ontologie pro umění a vzácné dokumenty.

Spolu se Sally McCallum navštívila workshop i její dlouholetá kolegyně z Knihovny Kongresu a neméně významná osobnost katalogizační teorie a praxe Judith Cannan. Judith Cannan vede divizi pro politiku, školení a kooperativní programy Knihovny Kongresu. Její (mohla bych říci vizionářská) prezentace se soustředila na důvody, proč by katalogizátoři měli co nejdříve přijmout fakt přechodu na formáty propojených dat a umožnit přechod na tyto formáty co nejrychleji. Zmínila mj. naprosto zásadní zlepšení a možnosti vyhledávání dat pro uživatele, ale též nezbytný rozvoj katalogizačních pravidel RDA, jejichž verzi jako RDA Official (od roku 2027 již nebudou k dispozici RDA Original) není reálně adoptovat do marcovského prostředí v plném rozsahu.

Úterní podvečer byl věnován bližšímu seznámení s Královskou knihovnou a exkurzi po knihovně. Provázel nás Hannes Lowagie (ředitel oddělení zpracování). Hannes Lowagie se velmi aktivně zabývá možnostmi implementace propojených dat do procesů v knihovně a zároveň již více než rok vede úspěšný projekt implementace nástrojů umělé inteligence do retrokatalogizace fondu KBR.

Středa - 20.9. 2023

Neméně zajímavý středeční program byl zahájen hodinovým kulatým stolem na téma interoperability a konvertibility mezi formáty MARC a BIBFRAME. Účastníci diskutovali mj. o následujících tématech:

- pokud budeme dále rozvíjet BIBFRAME a postupně na něj přecházet, potřebujeme ještě upravovat MARC (a pokud ano, jak?)
- bylo by možné postupně zjednodušit MARC tak, aby data bylo možné do BIBFRAME konvertovat snáz a bez ztrát?
- které „z částí“ MARCu jsou pro konverzi do BIBFRAME problematické?

Důležitou část programu tvořily prezentace zástupců firem, které budují knihovní systémy nebo podporují jejich implementaci. S pohledy využívání propojených dat pro zpracování informačních zdrojů ve svých systémech vystoupili zástupci tří knihovních aplikací: Alma (Ex Libris), Folio (zastoupené firmou Ebsco) a knihovní systém vyvíjený na půdě OCLC. Alma ohlásila ostré nasazení editoru Sinopia pro propojená data na jaře 2024. Folio informovalo o úpravě editoru Marva pro nasazení v Knihovně Kongresu v průběhu příštího roku. OCLC představilo možnosti sběru a propojování autorit ve formátu propojených dat a umožnění jejich využití v široké komunitě.

Na závěr - o čem uvažují knihovny participující v projektu Share-VDE

Pro mnohé z nás byla možná překvapení velmi odvážná vize knihoven, které se účastní projektu Share-VDE. Knihovny začínají rozvíjet vizi společného sdílení bibliografických a autoritních dat v cloudovém prostředí ve formátu BIBFRAME. Bibliografická a autoritní data by byla k dispozici na jednom místě naprosto pro jakoukoliv knihovnu. Knihovny by ve svých systémech udržovaly pouze holdingová a jednotková data, která by byla uložena v dílčích databázích a napojena na společné úložiště bibliografických a autoritních dat. I když stahování záznamů – tzv. copy katalogizace – přineslo mnoho ulehčení, stále to znamená, že se znovu a znovu v jednotlivých systémech katalogizuje a vytvářejí se a udržují bibliografické a autoritní záznamy stále znovu. Vize knihoven směřuje k tomu, že by se bibliografická a autoritní data vytvářela společně na jednom místě a do systému se zpětně nijak neimportovala. Jednotlivé knihovny by měly za úkol spravovat data holdingová a jednotková.

Tato vize přináší mnoho otázek. Nicméně je určité důležité tento vývoj sledovat. Mnohé české knihovny jistě namítnou, že my nemůžeme sdílet záznamy v angličtině, katalogizujeme česky. Ale jako jedna z důležitých idejí, která mj. v diskusi padla je, že záznamy mohou být v jakémkoliv jazyce v databázi, ale díky technologiím (mj. AI) můžeme na rozhraní uživatelům nabídnout překlady

termínů a polí, jakkoliv budeme chtít. Co je zásadní udělat pro rozvoj takové myšlenky? Např. umožnit mapování našich tezaurů a souborů autorit na zahraniční a tím usnadnit převod mezi jazyky.

Věřím, že i v České republice začneme co nejdříve o těchto otázkách diskutovat a připojíme se k rozvoji propojených dat pro potřeby knihovních a informačních služeb. Vyžaduje to poměrně velkou změnu smýšlení, vyžaduje to ohromné nasazení katalogizační komunity, musíme se otevřít novým možnostem a technologiím. Jsem přesvědčena, že úsilí bude odměněno značným zlepšením služeb uživatelům a také bude možné pracovní úsilí nyní věnované katalogizačním pracím přenést do rozvoje zásadních knihovních služeb pro podporu vzdělávání, vědy a výzkumu.

Barbora Drobíková, v.r.

27.9. 2023

